

Motion till riksdagen 2024/25:1368

av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD)

Skadestånd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föräldrarnas ansvar för skadestånd bör öka betydligt i de fall deras barn begår brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ingen frihetsberövande ersättning ska gå till någon person som har dömts för brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa tydligt och större skadeståndsansvar för samhällsinstanser som brister i sitt agerande för barn som utsatts för brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införande av en ansvarig samordnande tjänsteman som ska bistå kring barnets skadeståndsrättigheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att berörda myndigheter bör utöka informationen till utsatta konsumenter om skadeståndsmöjligheter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att berörda myndigheter bör utöka informationen till brottsoffer om skadeståndsmöjligheter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Brottsofferperspektivet behöver stärkas och brottsoffer ges upprättelse. Allt för länge under tidigare regeringar har fokus legat på brottslingen, inte brottsoffret. Det finns stora behov av förbättringar så att brottsoffer ges rimlig ersättning, så att de får sin ersättning utan att behöva vänta, så att de ges bättre information, stöd och hjälp. Offret, inte gärningsmannen, ska vara huvudprioritet.

Sverigedemokraterna har länge drivit förslaget att införa en statlig skadeståndsgaranti som ska innebära att ersättning till brottsoffer ska betalas ut omedelbart av staten när en

dom vunnit laga kraft. Brottsoffer ska inte behöva vänta eller tvingas själva behöva driva in pengarna av gärningsmannen, vilket är fallet idag. Med en statlig skadeståndsgaranti ska staten i efterhand kräva summan av gärningsmannen. I juni 2023 presenterade vi tillsammans med regeringen en utredning som ska se över hur brottsoffer ska ges ersättningen snabbare och enklare, Ersättningsregler med brottsoffret i fokus (dir. 2023:94).

Betydligt större ansvar av barns föräldrar måste tas när barnen begår brott. I sammanhanget ska lyftas att senare år har gärningsmännen, inte minst kopplade till den eskalerade gängbrottsligheten blivit allt yngre. Det måste finnas ett tydligt och ett skärpt skadeståndsansvar för föräldrar till barn som begår brott. I dag är skadeståndet begränsat till en femtedel av prisbasbeloppet per händelse, cirka 10 000 kronor i år, det är allt för lågt.

Den utredning Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen tillsatt ska se över hur skadeståndsansvaret för föräldrar ska skärpas då deras barn begått brott. Vidare utreds om brottsoffer ska ha rätt till brottskadeersättning redan när en dom på skadestånd får laga kraft, om reglerna om förbud mot utmätning av skadestånd ska ändras för att i större utsträckning möjliggöra utmätning till förmån för brottsoffer samt om rätten till kränkningsersättning för poliser och andra yrkesgrupper med särskild beredskap ska stärkas. Dessutom utreds om vårdnadshavares skadeståndsansvar för skador som deras barn orsakar genom brott ska skärpas och rätten till frihetsberövandeersättning ska begränsas. Detta är viktiga områden och vi ser fram emot vad utredningen kommer fram till.

Skadeståndsansvaret för berörda samt informationen om hur skadestånd kan sökas och erhållas behöver öka.

Föräldraansvaret och skadeståndsansvaret bör öka betydligt för föräldrar vars barn begår brott

Det har senare år blivit ett eskalerande och allt mer allvarligt problem med barn som begår brott. Det visar sig i den ökade gängkriminaliteten, barn som används av gäng för att leverera vapen, droger och även själva ges i uppgift att utföra grövre brott. Dessa barn utsätter sina offer och omgivningen för våld, övergrepp, skräck och olika former av skador. Tidigare har barn varit fredade på ett helt annat sätt än idag. Förändringen ansvarar i hög grad gängkriminella för, även föräldrarna till de barn som blir brottslingar.

Detta måste förändras. Utöver rent brottsförebyggande arbete och åtgärder inom kriminalpolitiken måste föräldrar ta ett föräldraansvar, uppfostra sina barn och ha den översyn de ska ha över barnen. Skadeståndsansvar måste också förtydligas och bli större än det är idag, i de fall deras barn orsakat brott som drabbar offer. Föräldrarna ska vara skyldiga att betala. Barn saknar ofta egna tillgångar, föräldrarna behöver ta ansvaret. Lagstiftningen måste bli tydligare och kraven på skadestånd ska gälla i fler sammanhang och med högre nivå på skadeståndet. Idag är skadeståndet begränsat till en femtedel av prisbasbeloppet per händelse, cirka 10 000 kronor i år, det är allt för lågt.

Ingen frihetsberövandeersättning ska ges till någon som har dömts för brott

Vi i Sverigedemokraterna har länge ansett att den rådande ordningen där frihetsberövade kan ges omfattande ersättning trots att de begått brott och att brottsoffer ges mindre ersättning, inte är acceptabelt. Den utredning Sverigedemokraterna och regeringen tillsatte i juni 2023, Ersättningsregler med brottsoffret i fokus, innehåller uppdrag om att rätten till frihetsberövandeersättning ska begränsas.

Kriminellas rättigheter har tidigare övertrumpat brottsoffrens. Ett exempel är då en kriminell år 2021, dömd för bland annat två grova våldtäkter, fick skadestånd på 840 000 kronor. Detta efter att han vägrat delta i utredningen och uppgett felaktiga uppgifter om sin ålder, vilket orsakat att han spenderat lite för lång tid i fängelse. Ersättningen var dessutom mycket högre än brottsoffrets ersättning, trots att gärningsmannen var skyldig till brottet. Detta är en oacceptabel ordning. Utöver att ändringar behövs i lagen om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder (1998:714), menar vi att motsvarande summor pengar enligt dagens beräkningssystem som ges till felaktigt frihetsberövade som dömts för brott, ska ges till brottslingens offer och det bör regleras i skadeståndslagen.

I den pågående utredningens direktiv ingår att man ska se över om rätten till frihetsberövandeersättning ska begränsas. Det är inte tillräckligt enligt oss. Vi anser att inget skadestånd över huvud taget ska gå till de som dömts för att ha begått brott. Det skadestånd som idag går till brottslingar, ska istället fördelas till brottsoffer.

Inför i skadeståndslagen tydligt och större skadeståndsansvar för samhällsinstanser som brister i sitt agerande för barn som utsatts för brott

I flera sammanhang framgår att det brister i skyddsnätet gällande barn som brottsoffer, trots att det pratas mycket om barns rättigheter och ett ökat barnperspektiv, inte minst relaterat till barnkonventionen som blivit svensk lag. Brister framgår i Socialstyrelsens skade- och dödsfallsutredningar. Brister som förekommer är att aktörer som fått kännedom om att barn far illa inte agerat tillräckligt för att skydda barnet. I nästan alla utredda ärenden har Socialstyrelsen identifierat brister, som dessutom identifierats i tidigare utredningar i samma ärende och som rör samma barn. Man har sett att anmälan sällan gjorts då det brustit i socialtjänstens barnutredningar och att det brister i samverkan mellan involverade samhällsaktörer, det kan gälla socialtjänsten, polisen, hälso- och sjukvården och skolan.

Det är vanligt förekommande att det inte finns vetskap och helhetsbild för ett barns situation, behov och vad det råkat ut för. Utöver att flera saker behöver göras för att barn inte ska fara illa, menar vi att även skadeståndsansvaret för samhällsinstanser behöver förstärkas. Ett utökat sådant ansvar kompenserar barnet på bättre sätt. Det kan också fungera som väckarklocka och öka fokus på ageranden i sådana här fall.

Skadeståndsansvar när det gäller fel eller försummelse vid myndighetsutövning regleras i 3 kap. skadeståndslag (1972:207). De samhällsinstanser som brister i sitt agerande kring barn som farit illa och/eller riskerar att fortsätta fara illa, bör ha ett

tydligare och större skadeståndsansvar till utsatta barn vilket bör regleras i skadeståndslagens tredje kapitel.

Ansvarig samordnande tjänsteman i den första instans ett brottsutsatt barn kommer i kontakt med

I många fall förekommer att ordningen inte riktigt är känd eller att saker och ting i faller mellan stolarna då samordning ska ske eller då flera instanser är berörda av ett ärende. Förklaringar ges ofta om att det är bristande resurser som orsakar att rätt sorts agerande fallerar. Men detta är endast orsaken i vissa fall. Ofta beror det istället på att det dels saknas tydliga rutiner, dels på att ansvars- och rollfördelningen inte är tydlig.

Vi menar att barn skulle hjälpas av att den förste tjänsteman i en berörd instans som möter och hanterar ett barns ärende, har ansvar för att samordna övriga nödvändiga kontakter med mera och även ser till att skadeståndsrättigheterna för barnet tas om hand. Det ska inte ta mycket av arbetstiden för tjänstemannen, men blir viktigt för barnet som garanterat får den information som är av vikt om vilka skadeståndsrättigheter barnet har och hur skadestånd söks. Tjänstemannen bör informera både barnet, dess ombud eller vårdnadshavare om barnets skadeståndsrättigheter.

Berörda myndigheter bör utöka informationen till utsatta konsumenter och brottsoffer om skadeståndsmöjligheter

Det finns information att tillgå om skadestånd, men det kräver ofta fördjupad efterforskning av de som drabbats och om viss kännedom om var det bäst söks fram, det är inte lättillgängligt för de som inte är insatta på området eller utsatta och därmed upptagna av svåra känslor och göromål kring sin utsatthet. Lurade konsumenter och brottsoffer är i många fall i helt andra tankar just på grund av utsatthet för brott och flera viktiga göromål kan finnas kring sjukvård och andra praktiska saker. Drabbade ges i ringa utsträckning stöd och information när det gäller skadestånd. Det behövs om vi verkligen vill ge upprättelse till utsatta konsumenter och brottsoffer.

Om de instanser brottsoffer kan tänkas komma i kontakt med på ett förtydligat sätt informerar om hur stöd och hjälp samt skadestånd kan sökas, innebär det en stor hjälp för de drabbade. Konsumentverket, Polismyndigheten, Brottsoffermyndigheten och domstolarna bör ges utökade uppdrag om att på ett tydligt och lättillgängligt sätt informera drabbade personer om möjligheter att ansöka om skadestånd och vad som gäller i reglerna om skadestånd.

Mikael Eskilandersson (SD)

Roger Hedlund (SD)

Björn Tidland (SD)

Rashid Farivar (SD)

Mats Hellhoff (SD)